

DRUGI MIĘDZYNARODOWY KONGRES MATEMATYKÓW, odbyty w Paryżu od 6—12 sierpnia 1900 r.

Zgodnie z uchwałą pierwszego kongresu międzynarodowego matematyków, odbytego w Zurychu w r. 1897 (patrz Sprawozdanie nasze o tym kongresie w t. I „Wiadomości matematycznych“, str. 185—192). Towarzystwo matematyczne francuskie zajęło się przygotowaniem i urządzeniem kongresu 2-go, podczas wystawy powszechnej w Paryżu w r. 1900. Towarzystwo matematyczne utworzyło, jak wiadomo ¹⁾, z grona swych członków komitet organizacyjny, który podzielił się następnie na dwie komisje: administracyjną pod przewodnictwem G. Darboux'a i komisję prac pod przewodnictwem H. Poincarégo.

Kongres matematyków w Paryżu przypadł w czasie powodzi kongresów naukowych w Paryżu. Tuż przed nim odbywały się obrady kongresów nauczania wyższego, kongresu filozoficznego i Stowarzyszenia francuskiego dla postępu nauk, które nęciły też wielu matematyków; równocześnie zaś prawie obradował kongres międzynarodowy fizyczny, na którego posiedzeniach można było bywać jedynie, sprzeniewierzwszy się zebraniom kongresu matematycznego, i odwrotnie. Szkoda, że komitety organizacyjne obu kongresów matematycznego i fizycznego nie porozumiały się uprzednio w celu zachowania pewnej łączności i nie uorganizowały posiedzeń sekcyjnych wspólnych, jak się to dzieje np. na Zjazdach Towarzystwa niemieckich lekarzy i przyrodników.

Pierwsze poufne zebranie uczestników odbyło się dnia 5 sierpnia wieczorem w Café Voltaire wprost Odeonu. Dnia następnego o godz. 9-ej przed południem odbyło się urzędowe otwarcie i zarazem pierwsze posiedzenie ogólne w wielkiej sali „Pałacu kongresów“ na Wystawie powszechnej. Po zagajeniu wstępnem przewodniczącego w komitecie

¹⁾ Wiadomości matematyczne III, str. 208.

organizacyjnym, przystąpiono do wyboru prezydium. Na prezesa honorowego kongresu powołano jednogłośnie i wśród oklasków nestora matematyków francuskich Hermite'a, któremu wiek podeszły i osłabione siły fizyczne nie pozwoliły uczestniczyć w kongresie. Na przewodniczącego faktycznego powołano H. Poincarégo. Wiceprezydentami zostali: Czuber, Gordan, Greenhill, Lindelöf, Lindemann, Mittag-Leffler, Moore, Tichomandrycki, Volterra, Zeuthen; sekretarzami: Duporcq (sekretarz generalny), Bendixson, Capelli, Minkowski, Ptaszycki, Whitehead. Urzędowymi delegatami byli: Czuber i Finger (Austria), De Galdeano-Zoel (Hiszpania), Miss Scott i Moore (Stany Zjednoczone), Rados (Węgry), Fujisawa (Japonia), Stampa (Meksyk), Tannery (Ministerium francuskie sztuk pięknych), Simonot (Ministerium francuskie marynarki), Stringham (Columbia University), Gallardo (Fakultet nauk w Buenos Ayres). Na przewodniczących i sekretarzy sekcji powołano: Sekcja I. Arytmetyka i Algebra—Hilbert, Cartan; Sekcja II. Analiza—Painlevé, Hadamard; Sekcja III. Geometria—Darboux, Niewęgłowski; Sekcja IV. Mechanika i Fizyka matematyczna—Larmor i Levi-Civita; Sekcja V. Bibliografia i historia—książe Roland Bonaparte i d'Ocagne; Sekcja VI. Nauczanie i metody—M. Cantor i Laisant. Propozycje tych nominacji wyszły od komitetu organizacyjnego. Pozwolimy tu sobie zauważyć, że znakomitemu historykowi M. Cantorowi należało się raczej przewodnictwo w sekcji V-iej; faktycznie tak się też stało, bo książe Roland Bonaparte był przewodniczącym nominalnym i na posiedzeniach nie bywał, a obie sekcje V i VI odbywały posiedzenia wspólne, którym przewodniczył M. Cantor.

Po dokonaniu wyborów nastąpiły dwa odczyty: pierwszy M. Cantora „O historyografii matematyki“, drugi V. Volterry „O trzech analistach włoskich: Bettim, Brioschim i Casoratin; o trzech sposobach traktowania przez nich analizy i o ich wpływie“. Oba odczyty wygłoszone były w języku francuskim. W tym też języku wygłoszono większość komunikatów. Językami urzędowymi kongresu były języki: angielski, francuski, niemiecki i włoski.

Dnia 7-go sierpnia rozpoczęły się obrady sekcyjne w wielkim gmachu Sorbony i odbywały się w ciągu trzech dni w porze rannej

i popołudniowej, nieraz równocześnie w dwu sekcjach, tak że z żalem musiano wybierać pomiędzy sekcjami, gdy w jednej i drugiej peruszano interesujące tematy. Sekcja I zbierała się trzykrotnie; przedstawiono w niej komunikaty następujące: *A u t o n n e*, O grupach rzędu skończonego, zawartych w grupie liniowej czwórkowej; *H a n c o c k*, Uwagi o systemie modułów *K r o n e c k e r a*; *S t e p h a n o s*, O oddzielaniu pierwiastków równań algebraicznych; *v o n K o c h*, O rozmieszczeniu liczb pierwszych; *P e r r i n*, O własnościach pewnego spółzmiennika formy dwójkowej rzędu 5-go i zastosowaniu tegoż do rozwiązywania równań; *P a d é*, O najnowszym rozwoju teorii ułamków ciągłych; *R a d o s*, Z teorii podstawień ortogonalnych; *P a d o a*, O nowym układzie nieprzywiedlnym postulatów w algebrze; *C a p e l l i*, O działaniach zasadniczych arytmetyki. W sekcji Analizy, która zbierała się dwukrotnie, *M i t t a g - L e f f l e r* streścił najnowsze badania swoje z teorii funkcji analitycznych i nad uogólnieniem szeregu *T a y l o r a*; *B e n d i x s o n* mówił: O krzywych, określonych przez równania różniczkowe; *J a h n k e*, O teorii funkcji Θ dwu zmiennych; *T i c h o m a n d r y c k i j*, O znikaniu funkcji Θ wielu zmiennych. Sekcja geometrii zbierała się dwa razy; przedstawiono w niej komunikaty: *L o v e t t*, O przekształceniach stycznościowych; *M a c f a r l a n e*, O zastosowaniu spółrzędnych krzywoliniowych; *S t r i n g h a m*, O przekształceniach ortogonalnych w przestrzeni eliptycznej i hyperbolicznej; *J a m e t*, O twierdzeniu *S a l m o n a* z teorii krzywych sześciennych płaskich; *P a d o a*, O nowym układzie definicji w geometrii euklidesowej; *S t e p h a n o s* wypowiedział kilka uwag: O związku geometrii rzutowej i mechaniki; *I s s a l y* mówił: O pseudo-powierzchniach w ogólności i o pseudo-powierzchni minimalnej; *A m o d e o*, O teorii krzywych płaskich algebraicznych. W Sekcji mechaniki przedstawiono referaty: *Z e n g e r*, O ruchu ciał niebieskich według praw elektrodynamiki; *B o c c a r d i*, O ruchach perturbacyj specjalnych małych planet; *F r i e d h o l m*, O odwróceniu całek określonych i ich zastosowaniu do zagadnień fizyki matematycznej; *S o m i g l i a n a*, O teorii *M a x w e l l o w s k i e j* działań z odległości.

W połączonych sekcjach V i VI-jej odczytał *F u j i s a w a* rzecz O matematyce w starej szkole japońskiej; *G a l d e a n o* — O krytyce matematycznej; *d' O c a g n e* — O rozmaitych zastosowaniach metody graficznej; *H i l b e r t* — O przyszłych zagadnieniach matematyki. Można

było oczekiwać, że sekcja bibliografii i historii zastanawiać się będzie nad różnemi sprawami, dotyczącemi wspólnej pracy międzynarodowej, nad bibliografią matematyczną, nad zbieraniem materyałów do historii matematyki i t. p., t. j. nad sprawami, któremi tak żywo zajmowano się na kongresie pierwszym w Zurychu. Tymczasem żadnego z tych przedmiotów na porządku dziennym nie postawiono, a natomiast wysunięto kwestyę języka międzynarodowego. Żarliwymi jej rzecznikami byli pp. L a i s a n t, L e a u, C o u t u r a t i M é r a y (który nadesłał osobny referat i wydrukował równocześnie artykuł w „L'Enseignement mathématique“, przemawiający gorąco za wprowadzeniem języka „Esperanto“). Na interpelacyę jednego z uczestników zgromadzenia, dla czego pominięto w obradach obecnego kongresu owe sprawy zasadniczego znaczenia, p. L a i s a n t odpowiedział kilkoma słowami, że one zapomnieniu nie uległy, i że część projektów poruszonych na kongresie w Zurychu będzie prawdopodobnie urzeczywistniona siłami prywatnemi.

Dnia 11-go sierpnia przed południem odbyło się drugie (i ostatnie) posiedzenie ogólne kongresu w Amfiteatrze Richelieu'go w Sorbonie. M i t t a g - L e f f l e r odczytał niezmiernie interesujące wyjątki z biografii W e i e r s t r a s s a (głównie korespondencyę z Zofią K o w a l e w s k ą), a P o i n c a r é wypowiedział ciekawe uwagi o roli intuicji i logiki w matematyce. Następnie rozważono propozycyę, dotyczące zwołania 3-go Zjazdu międzynarodowego matematyków. Uchwalono, że Zjazd ten odbyć się ma w r. 1904 w Niemczech i postanowiono prosić Stowarzyszenie matematyków niemieckich, aby się zajęło wyborem miejsca i organizacyą przyszłego kongresu. Na tem ukończyły się obrady i przewodniczący P o i n c a r é ogłosił kongres jako zamknięty. Właściwe zamknięcie nieurzędowe odbyło się dnia następnego o godz. 12-ej w południe w Sali teatru Athénée przy ulicy Vieux Colombier. Zebrało się osób stokilkadziesiąt; wygłoszono kilka toastów (D a r b o u x, G e i s e r, S t e p h a n o s, W a s i l j e w). Prof. P o i n c a r é nie był obecny.

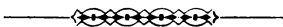
Lista drukowana uczestników (dostarczona nieco za późno) zawierała około 300 nazwisk, ale z zapisanych na liście wielu nie przybyło. Szczególniej żalowano nieobecności A p p e l l a, P i c a r d a (na bankiecie był tylko), K o e n i g s a i K l e i n a.

Uczestnicy mieli w czasie kongresu prawo wolnego wstępu na wystawę, ale zajęci w godzinach rannych i popołudniowych pracą na

posiedzeniach, mogli z tego przywileju korzystać dopiero w godzinach wieczornych, w których wszakże pawilony, budzące interes naukowy, były już zamykane. Zresztą na wystawie, wśród olbrzymiego napływu zwiedzających, ginęli w rozproszeniu członkowie kongresu, mając poza posiedzeniami sekcijnymi mało sposobności do ściślejszego zbliżenia na zebraniach poufnych.

Nie możemy w tem pobieżnym sprawozdaniu podawać treści wygłoszonych referatów; będziemy prawdopodobnie mieli sposobność do pomówienia o niektórych z nich w innym czasie. Powiemy tylko, że wielkie zainteresowanie wzbudziły referaty *Mittag-Lefflera* i *Hilberta* i że większości komunikatów wysłuchano z wielką uwagą; niektóre z nich wywołały żywe dyskusye.

S. D.

PRZEGLĄD LITERATURY. BIBLIOGRAFIA.

Dwudziestolecie polskiego Towarzystwa przyrodników imienia *Kopernika* (1875—1899).

Dzieje Towarzystwa przyrodniczego za pierwszą ćwierć wieku jego istnienia, opracował *D-r Eugeniusz Romer* i ogłosił w zeszycie jubileuszowym „*Kosmos*” (V—VI. 1900, str. 263—365), poświęconym Uniwersytetowi Jagiellońskiemu. Jest to wielce zajmująca karta z dziejów oświaty polskiej, opracowana źródłowo na podstawie materiału drukowanego w „*Kosmosie*” (i dawniej w „*Czasopiśmie Towarzystwa aptekarskiego*) oraz materiału rękopiśmiennego, przechowywanego w archiwum Towarzystwa. W pracy tej, bardzo starannej, przedstawia nam autor najprzód organizację Towarzystwa, podając pierwotną jego ustawę i kolejne jej zmiany i ulepszenia oraz skład zarządu Towarzystwa w ciągu dwudziestopięciolecia. Ustęp drugi opisuje środki materialne Towarzystwa, na które składają się: wkładki członków, pre-